

GROŹNY (98) ai

-ż- (74), -z- (19), -ź- (4), -ś- (1).

-o- (27), -ó- (1); -o- : -ó- *KochJez* (1 : 1).

comp i sup (8 + 1) (nã)groźniejszy (9); -ejszy (4), -(e)jszy (5).

sg m N groźny, groźniejszy (25). ◊ *G* groźného, nãgroźniejszego (4); -égo (1), -(e)go (3). ◊ *D* groźnému (2); -ému (1), -(e)mu (1). ◊ *A* groźn(e)go (2), groźny (2). ◊ *I* groźnym, groźniejszym (9). ◊ *L* groźnym (3) *BielKron*, *ArtKanc*, *KlonFlis*, groźn(e)m (1) *RejPs*. ◊ *V* groźny (2). ◊ *f N* groźnã (8), groźn(a) (1). ◊ *G* groźn(e)j (5). ◊ *A* groźną (2). ◊ *I* groźną (2). ◊ *n N* groźné, groźniejszé (6); -é (1), -(e) (5). ◊ *G* groźniejsz(e)go (2). ◊ *L* groźnym (1). ◊ *pl N m pers* groźni (8). *subst* groźné (2); -é (1), -(e) (1). ◊ *G* groźnych (2). ◊ *D* groźnym (1). ◊ *A m pers* groźne (2); -e (1), -(e) (1). *subst* groźné (4); -é (1), -(e) (3). ◊ *I n* groźnymi (1) *RejAp*, groźn(e)mi (1) *BudBib*.

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI(XVIII) – XVII w.*

1. *Wzbudzający strach; złowrogi, mogący być niebezpiecznym, mający możliwość używania swej siły w sposób dotkliwy dla innych; minax Mącz, Cn; infensus, infestus Mącz; minatorius Cn (87) : BierEz H3v, I3; ForCnR C3v; BOragowa wodkha [...] fny grozne odeymuie FalZioł II 3d, II 3d; Brwi wzgorę zkleczone na wzraz łuku, człowieka pyłznego vkazuią. fmiąłego, groznego GlabGad N4v; RejPs 139; KrowObr 160; RejWiz 99v; Leop 2.Esdr 1/5, 4.Esdr 15/34; OrzList h2; BielKron 93; Terriloquus, terribiliter loquens, [...] Strálfznomowny/ groźny. Mącz 451c, 169d [2 r.], 222a; A którýbym ia kaźni v Królá fwego fprawiedliwie groźného nie był godzien/ gdybym ták przed Królem mówił OrzQuin D2; Oto fłyfzyfz nędzniku co thu Anyoł Páńfki groźnymi fłowy powieda RejAp 159v; Thedy nielza iedno iuż mufieli chowác żołnierze á ludzi groźne á możne/ kthorzy ieżdząc po miefciech/ gwałtem á mocą łápáli RejPos 282, B, 211; BudBib 4.Esdr 11/45; PaprPan ktv; KochOdpr Cv; Temu gwałt/ y groźna zbroiá Niemoże przerwác pokoiá KochPs 69; Groźnieyfzy morzá/ y wfczech nawáłności Bóg zwyfokości. KochPs 141, 70, 99 [2 r.], 149; Krol boiác fię kłátwy Papiefskiey (ktora ná ten czás groźna była) vczyńić to mufiál NiemObr 171; KochFr 117; Chcefz być groźnym/ á vćiekałz KochPieś 45; ále com czýnił dobrze álbo źle/ toć zemną ná groźnym łádzie ftánie. ArtKanc S11v, K9, S11, S11v, T; czego tu z groźnym łukiem ftrzeźełz? KochFrag 45; OrzJan 18; RybGęfli D; Iáko hoyni Bogowie/ gdy fczodromietnémi Ná ten świat miecá dáry/ rękoma świętými. Táki téz bywáią groźni/ gdy rofpuťę widzą GosłCast 37, 59.*

groźny komu, czemu (23): *Czemu to miły łábęciu/ Groźniey [!] wfzelkiemu źwierzęciu: Smierci fię ty łam ráduiefz/ Y co w niey nalepfzego czuiefz? BierEz O3, O3v; WróbŻołt C5v; RejKup dd8 [2 r.]; LubPs L4, T5v, cc5; RejWiz 124v; KochSat A4; Doyrzy fwych Miałt y Zamkow iáko Pan oftroźny/ Zá tym nieprzyacióloom twoim będziefz grozny. Prot D3v; RejPos 40v; WierKróc B2; PaprPan G2v, H2v; Czyli temu dawny czás/ kiedy fzczeńściu fwemu/ Car Mołkiewfki vfáiąc/ chćiał światu wfzyftkiemu Gróźnym być? KochJez A3; NiemObr 63; ArtKanc R19, S11; GórnRozm A4v; KochWr 34; KochFrag 42; LatHar 641.*

groźny na kogo (2): *Ná próźbę moyę okaźze fię groźny/ Ná lud nyepoboźny. LubPs ee2v; Nemini infensor quam tibi, Ninákogo niegroźnieyfzy yáko ná cię Mącz 169d.*

groźny czym (5): A iefli złotem groźni łąfiadom być chćecie/ Tym ie richley u fiebie iefcze mieć będziecie. *KochSat* A4; *Prot* A4; *KochJez* A4; Stawił fye nam w przefzłych dniách z iákąś twarzą frogą/ Groźną/ niedawno przefzłą tą woienną trwożą. *ZawJest* 22; *KochFrag* 42.

groźny w czym (2): w bakaniu groźny/ w vpominaniu/ lafkawy *OpecŻywList* Cv; *LubPs* cc5.

W przeciwstawieniach: »miłosierny (2), łaskawy, wdzięczny... groźny« (4): *OpecŻywList* Cv; *RejKup* dd8; Vciecże lie iac rádżę do Bogá onego/ [...] co iefł ná wżem możny/ Cnotliwym miłofierny/ á złym bárzo groźny. *RejWiz* 124v; KAżimirz on zacny krol nie będać ták możny/ Był v fwych wdzięcznym krolem/ v postronnych groźny. *RejZwierc* 247v.

W charakterystycznych połączeniach: *groźny* (-a, -e) człowiek (2), *dekret*, *hetman*, *imię*, *kaznodzieja*, *krol* (3), *lew* (2), *łuk*, *majestat*, *moc* (2), *Pan* (3), *oblicze*, *pomsta*, *rzecz* (2), *sąd* (8), *sen*, *sędzia* (2), *sidło*, *skrzydła*, *słowa*, *śmierć* (6), *twarz*, *widzenie*, *wzrok*, *zbroja*.

Wyrażenie: »groźną ręką« = z *pogrożkami*, albo z *rękoczynami*, albo *zbrojnie* (1): iefliby popędliwymi fłowy przeciw wtćiwofći Sądu co rzekł: tákowy pięniężną winą karan będzie. A iefliby groźną albo zbroyną ręką wyftąpił/ tedy iáko Pan Bog y Práwo nákaże. *GroicPorz* i2v.

Szereg: »groźny, (a, i) straszliwy (a. straszny)« [szyk 7 : 4] (11): *LubPs* T5v, V4v; Abowiem ćiebie Kryftulie Málárze frogim/ groźnym/ y ftráfliwym Sędzim pościánach máluią *KrowObr* 209v, 139, 242v; *OrzQuin* Y3; *RejAp* 198; *RejPos* 63v, Ooo4; Nie ták groźné/ nie ták łą ftráfzliwe W rękú męfkich ftrzały popędliwé *KochPs* 191; *ArtKanc* S11.

W przen [na kogo] (1) : Groźny to krol ná káždego/ Zwyczaj człeka niebácznego *RejZwierc* 232v.

a. *W funkcji rzeczownika* (1) : Bo iák Lew męźny groźny iefł miedzy zwirżęty/ Ták od męźnych od groźnych ten narod iefł wżczęty. *PaprPan* ktv.

2. *Dotkliwy, surowy, okrutny; acer BartBydg* (7) : *BartBydg* 3b; A nie iefł nicż lepfzego ifcie to me zdanie Iedno młodemu człeku groźne wychowanie *RejJóz* I2; O iako Groźna pokuta/ przyfzła godnie na człowieka *SeklPieś* 32; A piłmo frodze ftráfzy/ iż nic groźnieyfzego Nie iefł/ iedno w ręce wpáść Bogá żywiącego. *RejWiz* 124; Otoz maćie znamię groźney męki *MWilkHist* F3v; [*poganie*] w niczym bárzi mocy fwey nie pokládáią/ Iáko w wielkości ludzi ktorych záfwe máią. Spotrzebę fwą á záfie w groźnym poftłużeńftwie *CzahTr* F3v.

W przen (1) : A wżákże iednák [*Wisła*] iefł w groźnym tárásie/ V Zuławíanow *KlonFlis* G3.

3. *Pelen pogrózek; minax Mącz* (4) : *Minaces sermones*, Groźne mowy. *Mącz* 222a, 222a; *Prot* A4v; Szpot Starosta Piotrkowski pisał list do Zony groźny opowiedaiąc ze ieszcze nie tukoniec. *ActReg* 70.

Synonimy: **2.** *bolesny*, *ciężki*, *dokuczliwy*, *dokuczny*, *dolegliwy*, *okrutny*, *ostry*, *przykry*, *srogi*.

Cf **NIEGROŹNY**